

OTKA zárójelentés (2006)

A zárójelentésben először évenkénti bontásban adjuk meg az eredményeket, majd ezt egy lezáró összegzés követi.

2002

- 2002-ben a munkatervnek megfelelően gyűjtőmunkát folytattunk *Az orosz fejlődés ún. „eredeti” sajátosságai, Az Oroszország és Európa-viszony és Oroszország és Ázsia* témakörökben.
- 2002 decemberében megjelentettük *Radnóti Klára: Európa Moszkóvia-képe a XV-XVI. században* című kismonográfiáját
- 2002. május 13-14-én nemzetközi tudományos konferenciát rendeztünk a Moszkvai Oroszország fejlődési sajátosságai címmel, melyen 21 előadás hangzott el a magyar, orosz, amerikai, nagy-britanniai és kanadai történész szakma kiváló képviselőitől.

2003

- 2003-ban a munkatervnek megfelelően gyűjtőmunkát folytattunk az *Idegen hatások az orosz fejlődésre, Az orosz történelem korszakai: folytonosság és megszakítottság és az Állam, egyház és társadalom viszonya* témakörökben.
- Elkészült az orosz liberalizmusról szóló tanulmány, „Az orosz liberalizmus a múlt század fordulóján” címmel.
- Elkészült Szili Sándor kismonográfiája a Szibéria-történeti historiográfia témakörében „Szibéria birtokbavételének koncepciói az orosz és a szovjet történetírásban” címmel
- A kutatócsoport tagjai részt vettek a Niederhauser Emil akadémikus tiszteletére készített reprezentatív tanulmánykötet szerkesztésében és megírásában.
- 2003 decemberében megjelentettük a *Moszkovija: szpecifika razvityija/Muscovy: The Peculiarities of its Development (Ruszsztikai Könyvek XIII)* című konferenciakötetet, mely a 2002. május 13-14-én megtartott konferenciánk alábbi előadásait tartalmazza:

R. G. Skrynnikov State Ownership of Land and Its Influence on the Formation of the Noble Estate

Emil Niederhauser Moscovite Russia and the Polish Republic: A Structural Comparison

Philip Longworth Political Rumour in Early Modern Russia

Nancy S. Kollmann Gender and the Problem of Muscovite Particularities

Марта Фонт Киевское наследство в Московской Руси?

С. А. Козлов Налоги и войны в российской истории XVI–XVII вв.

А. В. Беляков Касимовское царство в системе российских территорий XVI–XVII веков

Дюла Свак Еще раз об историографии царствования Ивана Грозного

Janet Martin Peculiarities of the Pomest'e System: A Comparison of Novgorod and Tver' in the Mid-Sixteenth Century

Л. Е. Морозова Первый выборный царь Борис Годунов: взлет и падение

И. О. Тюменцев Дискуссионные вопросы истории смутного времени в России начала XVII ст.: тушинский период

- К. и. Н. Д. В. Лисейцев* Дипломатическая терминология в Московском государстве начала XVII столетия
- О. В. Новохатко* Центральное государственное управление в Уложении 1649 г. и законодательных актах второй половины XVII в.
- Maureen Perrie* Popular monarchism in mid-17th-century Russia: the politics of the 'sovereign's *gramoty*'
- Endre Sashalmi* Towards a New Ideology: Muscovite Notions of Rulership and Western Influences in "Avraamij's Missive" (1696)
- Магдолна Агоштон* Восковая печать Ивана III 1497 г.
(к источниковедению проблемы)
- М. К. Юрасов* Никоновская летопись о русско-венгерских отношениях при Владимире Святославиче
- Gail Lenhoff* Novgorod's *Znamenie* legend in Moscow's *Stepennaia kniga*
- Шандор Гебеу* Степень независимости Украинского гетманства (середина XVII века)
- Беата Варга Кертесне* Русско-украинские связи во второй половине XVII века
- A. M. Kleimola* Horse Sense: The Emergence of Muscovite Veterinary Medicine
- Шандор Сили С. В. Бахрушин* и изучение проблемы колонизации Сибири XVI–XVII вв.

2004

- 2004-ben folytattuk gyűjtőmunkánkat a tervezett témakörökben:
Autokrácia, despotizmus vagy abszolútizmus?
A személyiségek szerepe az orosz történelemben
A természeti környezet szerepe az orosz fejlődésben
 - Nemzetközi konferenciát tartottunk „*Új irányzatok és eredmények a nemzetközi ruszisztikai kutatásokban*” címmel, amelyen a következő előadásokat tartották meg az USA-ból, Oroszországból, Nagy-Britanniából és Kanadából érkező külföldi, valamint hazai (köztük a kutatásban résztvevők: Filippov Szergej, Krausz Tamás, Sz. Bíró Zoltán, Szili Sándor, Szvák Gyula, V. Molnár László) ruszisták:
- История повседневности в современной русской историографии
English-language writing on the October Revolution since 1991
«Обрядоверие» как историческая проблема
Власть – волость, князь – княжество. К вопросу о причинах раздробленности
Результаты Украинской национальной историографии в последней десятилетии
Некоторые проблемы изучения истории России 16 века (на примере смеховой культуры)
Современное состояние, проблемы и перспективы изучения России 18-го века
Русско-украинские связи после Андрусовского перемирия 1667 года в интерпретации русской и украинской историографии XIX века
Following the Threads: The Rediscovery of Muscovite Art Needlework
Изучение истории России XIX века: современные подходы

„Travel-writing” в современной англо-американской русистике. Компаративные подходы в изучении

«Как в капле воды...» Холокост и новые предрассудки в восточно-европейской исторической науке

The Construction of Muscovite Cultural Memory: Plots, Arguments, Ideology in the *Stepennaia Kniga*

Russian History since the Collapse: Opportunities and Obstacles

Widows and the Pomest'e System in the Sixteenth Century

К вопросу об эволюции государственно-концептуальных основ советской международной политики

Samozvanchestvo reconsidered

Proprietary Dynasticism and the Concept of State in the 17th-Century Russia: Richard Pipes' Interpretation of Muscovy and the European Perspective

Концепции овладения Сибирью в русской и советской историографии

Новые подходы к «вечному» вопросу: Европа – Россия – Европа

Венгерская русистика в эпоху смены режима

Новые тенденции в изучении русского либерализма

Место культурной контактологии в русистике (Возможности и недостатки одного направления в исследовании)

Muscovite Diplomacy with the states of the Orient

Новые подходы к изучению истории российского населения XX века

- Közös kötet jelent meg IV. Ivánról és I. Péterről Szvák Gyula és a jelenlegi első számú orosz 18. század kutató Jevgenyij Anyiszimov tollából.
- Szili Sándor *summa cum laude* minősítéssel megvédte „Szibéria birtokbavételének koncepciói az orosz és a szovjet történetírásban” című Ph.D- disszertációját.

2005

- Folytattuk a gyűjtőmunkát a munkatervben szereplő következő témákban:
A "sajátos orosz lelki alkat"
Identitáskeresés az orosz történelmi gondolkodásban
A kurzus és az ellenállás ideológiai
Van-e "kiút" az orosz történelemben?
- A tervnek megfelelően kiadtuk az előző évi nemzetközi historiográfiai konferencia anyagát, a kutatás záróköteteként, amely 14 orosz, illetve nyugati és 11 magyar szerző tanulmányait tartalmazza. Ebben megvalósul a legújabb ruszisztikai kutatási eredmények számbavétele az orosz és nem-orosz nyelvű ruszisztikában, a 21. századi oroszországi és nem oroszországi ruszisztika párbeszéde.
- A kutatásban résztvevő Filippov Szergej elkészítette és *summa cum laude* minősítéssel megvédte *Vallási küzdelmek Oroszországban a XVII. század közepén és a tradicionális kultúra válsága* című PhD-disszertációját, amely mintegy a szlavofília főbb kérdésfeltevéseinek szellemi gyökereit, előtörténetét vesz górcső alá.
- A 2005-ös Magyar-orosz kulturális évad adta lehetőségek alkotó kihasználásával a kutatás résztvevői jelentősen meghaladták a munkatervben vállalt feladatokat.

- A kutatás résztvevői (Szvák Gyula, Krausz Tamás, Radnóti Klára, Filippov Szergej, V. Molnár László, Szili Sándor, Sz. Bíró Zoltán) az alábbi nyolc, az oroszországi historiográfia legújabb eredményeiről beszámoló nemzetközi konferencia és kerekasztal munkájában vettek részt előadásokkal:
 1. Habsburgok és Romanovok (Moszkva, Oroszország Története Intézet, március 31.)
 2. Az állam szerepe a kelet-európai társág fejlődésében a XI-XIX. században (Moszkva, Oroszország Története Intézet, április 4.)
 3. A magyar-szovjet (orosz) gazdasági és politikai kapcsolatok története 1945-től napjainkig (Moszkva, Társadalomtudományi Információs Intézet, április 5.)
 4. Oroszország és a kelet-európai régió helye az újjászerveződő világrendszerben (Moszkva, Társadalomtudományi Információs Intézet, április 6.)
 5. A holokauszt. vitás kérdések a történetírásban és az oktatásban (Moszkva, Társadalomtudományi Információs Intézet, április 7.)
 6. Vita a rendszerváltásról: a szociális következmények (Moszkva, Társadalomtudományi Információs Intézet, április 8.)
 7. A magyar-orosz kapcsolatok tizenkét évszázada (Budapest, ELTE BTK, május 26.)
 8. Újabb viták a holokauszt kutatásban és oktatásban (Budapest, ELTE BTK, december 2-3.)
- Megjelent továbbá Szili Sándor *A középkori orosz források* című kötete, amely nem egyszerűen forrásközlés, hanem az orosz historiográfia eredményei számbavételével készült kritikai kiadás. Ugyancsak Szili Sándor publikálta a *Szibéria birtokbavételének koncepciói az orosz és a szovjet történetírásban* / (Ruszisztikai Könyvek XIV.) Budapest, 2005, Magyar Ruszisztikai Intézet/ című monográfiát.
- Hasonlóképpen a nemzetközi és az oroszországi historiográfia új eredményeire építve jelent meg a Krausz Tamás által szerkesztett, és a szovjetunióbeli holokausztról szóló *Ismeretlen fekete könyv*.
- A kutatás vezetője szerkesztette és a kutatás több résztvevője is szerzője *A magyar-orosz kapcsolatok tizenkét évszázada* című kötetnek, amely ugyan nem közvetlenül historiográfiai témájú, de diskurzust folytat a téma historiográfiájával.
- A kutatás résztvevőinek 2005-ben az OTKA-pályázat keretében összesen 17 publikációja jelent meg: két forráskiadvány, két konferencia kötet, két monográfia, egy PhD-disszertáció és 10 tanulmány.

Összegzés

A kutatás résztvevői a munkatervben vállaltakat – a menetközben többször csökkentett támogatás ellenére – teljesítették, sőt túlteljesítették. (Elviekben aggályosnak tartom egyébként az olyan egyoldalú szerződéses viszonyt, amelyben az egyik fél jogi következmények nélkül módosíthatja a szerződést, miközben a másik fél kötelessége teljesíteni az eredeti szerződés szerint vállalt kötelezettségeit. Úgy gondolom, ez a gyakorlat tarthatatlan, és a pályázatok bírálatában ezt a körülményt messzemenően figyelembe kell venni.)

A kutatás keretében két nemzetközi konferenciát szerveztünk, amelyeken megvalósult az orosz és nem-orosz ruszisztika találkozója, számba vettük a legújabb historiográfiai irányzatokat és kutatási eredményeket először egy szűkebb történelmi keresztmetszetben

(„Moszkóvia” történetében), majd kronológiailag és tematikailag jelentősen kitágítva. Csoportunk tagjai még további nyolc nemzetközi konferencián vettek részt, ahol öregbítették a magyar ruszisztika hírnevét és megismerkedhettek az oroszországi és a nemzetközi ruszisztika számos kutatási területének új megközelítéseivel.

A kutatás négy éve alatt a kutatásban résztvevők a kutatási témában összesen két PhD-disszertációt írtak, négy monográfiát, négy tanulmánykötetet, két forráskiadványt és 16 tanulmányt publikáltak.

Ezek a publikációk az orosz történelem olyan releváns problémáit érintették, mint az autokrácia és legjelentősebb képviselői, az orosz egyházszakadás és a szlavofilizmus előtörténete, az Oroszország és Európa-problematika, Szibéria és az orosz expanzió kérdésköre, a szovjet holokauszt, és még számos egyéb történeti kérdés. Ezek vizsgálatán keresztül képet alkothattunk a mai orosz historiográfiáról. Egy valójában interaktív képet, hiszen miközben magunk is vizsgálat tárgyává tettük ezeket a problémákat, azokban számba vettük az orosz történetírás legújabb eredményeit, sőt mintegy leellenőriztük azokat, szembesítve a nem orosz nyelvű ruszisztikával.